

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi

2010

Kati Ahkiola

TIETOA, TAITOA JA EMPATIAA

henkilökohtaisten avustajien näkemyksiä ammatti-
tutkinnosta ja oman työnsä osaamisvaatimuksista

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma | Sosionomi

Opinnäytetyön valmistumisajankohta 2010 | Sivumäärä 34

Ohjaaja(t): Markku Heino

Kati Ahkiola

TIETOA, TAITOA JA EMPATIAA- henkilökohtaisten avustajien näkemyksiä ammattitutkinnosta ja oman työnsä osaamisvaatimuksista

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää henkilökohtaisen avustajan työtä tekevien mielipiteitä ja ajatuksia oman työnsä osaamisvaatimuksista. Henkilökohtaisille avustajille suunnitellaan omaa ammattitutkintoa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli myös selvittää avustajien omaa näkemystä koulutuksen järjestämistavasta ja sen sisällöstä. Tutkimusta varten haastateltiin kuutta henkilökohtaisena avustajana toimivaa henkilöä.

Henkilökohtaisten avustajien tarve tulee lisääntymään uudistuneen vammaispalvelulain myötä. Avustajille kaavaillusta ammattitutkinnosta toivotaan löytyvän ratkaisu alaa jo nyt vaivaavaan työvoimapulaan sekä runsaaseen vaihtuvuuteen. Ammattitutkinnosta tulisi varmasti hyötymään myös alalla jo toimivat avustajat. Tutkinto toisi mukanaan koko ammattikunnalle mahdollisuuden järjestäytyä omaksi selkeäksi ammattiryhmäkseen, jolla olisi täten myös muodollinen pätevyys työhön.

Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään avustajien näkemystä oman työnsä osaamisvaatimuksista. Heiltä kysyttiin, pitävätkö he ammattitutkintoa tärkeänä ja hyvänä asiana.. Tutkimus kartoitti niin ikään avustajien tietämystä vammaispalvelulakiuudistuksesta sekä siitä, mitkä mahdolliset vaikutukset lakiuudistuksella on heidän työhönsä.

Avustajat näkevät oman työnsä vaativana. He kokevat tarvitsevänsä vertaistukea muilta avustajilta ja toivovat saavansa tulevaisuudessa tukea myös työnohjauksesta. Ammattitutkintoon, tai koulutukseen yleensä, avustajat suhtautuvat myönteisesti. Kouluttautumisesta nähdään olevan hyötyä tiedon ja taidon karttumisessa. Avustajat uskovat koulutuksen lisäävän avustajan työn arvostusta sekä vaikuttavan palkkaukseen.

ASIASANAT:

kvalifikaatio, henkilökohtainen avustaja, koulutus, konstruktivismi

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme of Social Services | Social Services and Social Counselling

Date 2010 | Total number of pages 34

Instructor(s): Markku Heino

Kati Ahkiola

KNOWLEDGE, SKILL AND EMPATHY- personal assistants' opinion about vocational examination and qualification

The purpose of this study was to find out how personal assistants see qualifications of their job. There is a plan to have an own vocational examination to personal assistants. The purpose of this study was also to find out what assistants' opinion of organizing the education is and what should be included in it. There were personal assistants who were interviewed for this study.

Because of the new law for persons with a disability there will be an increasing need of personal assistants. There is a hope that the vocational examination will be a solution for labour shortage and fast turnover. The vocational examination will be useful as well for assistants already working. Examination would give a possibility to organize for the whole profession. That would be a group of professionals with a formal qualification.

In this study there was an aim to find out assistants' opinion of their qualification. They were asked if they consider the examination as a good thing. Personal assistants were also asked if they knew how the new law will influence to their work.

Assistants find their work demanding. They also need support from other assistants and hope they will get supervision of work. Assistants see the examination positive. They think that education is useful. Assistants believe that the qualification will increase appreciation and have a good influence for hiring.

KEYWORDS:

qualification, personal assistant, education, constructivism in learning

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 VAMMAISPALVELULAKIUUDISTUS	6
3 LÄHTÖKOHTIA AVUSTAJAN AMMATTITUTKINNOLLE	7
3.1 HAKAT- ryhmä	7
3.2 Aikuiskoulutusta koskeva lainsäädäntö	9
4 KOULUTUS	10
4.1 Oppimisenäkemyksenä konstruktivismi	10
4.2 Ammatillinen osaaminen	11
4.3 Koulutuksen järjestäminen	16
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
5.1 Tutkimustehtävä	16
5.2 Aineiston hankinta	17
5.3 Aineiston analysointi	19
6 TULOKSET	20
6.1 Taustatietoja haastateltavista	20
6.2 Työn osaamisvaatimukset	20
6.3 Koulutuksen toteuttaminen	23
6.4 Oppimisenäkemyks	25
7 POHDINTA	27
LÄHTEET	31
HAASTATTELULOMAKE	33

KUVIOT

KUVIO 1. Kvalifikaation ja kompetenssin eri puolia (Seppo Helakorpi 2010)	12
--	----

1 JOHDANTO

Vammaisten henkilöiden henkilökohtaisena avustajana työskentelevien koulutustaustat ovat monenkirjavat. Osalla avustajista saattaa olla esimerkiksi laitoshuoltajan tutkinto. Toiset ovat käyneet joitain lyhyitä kursseja. Avustajina työskentelee myös paljon muilta aloilta tulleita tai täysin koulutusta vailla olevia henkilöitä, jotka kuitenkin toki ovat avustajana toimiessaan oppineet taitaviksi ja osaaviksi ammattilaisiksi.

Lokakuussa 2008 kokoontui ensimmäistä kertaa HAKAT- työryhmä pohtimaan henkilökohtaisten avustajien mahdollista tulevaa ammattitutkintoa, sen rakennetta ja ylipäänsä avustajien työn osaamisvaatimuksia. Pohdinnan alla oli myös mahdollisen tutkinnon suorittamisen myötä saatava ammattinimike sekä koulutuksen toteutustapa.

Tämä opinnäytetyötutkimus kartoitti avustajana toimivien henkilöiden kiinnostusta henkilökohtaisen avustajan ammattitutkintoa kohtaan. Tutkimushaastattelussa kysyttiin kuudelta avustajalta heidän näkemyksiään mahdollisen koulutuksen sisällöstä eli siitä, mitä osaamisalueita he työssään pitävät tärkeänä. Avustajilta kysyttiin myös, miten heidän mielestään koulutus olisi järkevintä toteuttaa. Tutkimushaastattelujen pohjalta selvitettiin myös henkilökohtaisen avustajan koulutuksen oppimisenäkemyksiä. Koulutusta päädyttiin tarkastelemaan konstruktivistisen oppimisenäkemyksen viitekehyksestä.

Teoreettiset lähtökohdat opinnäytetyötutkimukseeni löytyvät HAKAT- työryhmän aloittamasta avustajakoulutuksen kaavailusta. Toinen lähtökohta tutkimukselle oli vammaispalvelulakiuudistus, joka astui voimaan 1.9.2009. Lakiuudistuksen myötä vaikeavammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen avustajaan. Tarve henkilökohtaisista avustajista tulee siis lisääntymään. Koulutus ja sen myötä tuleva ammattinimike tarjoaisivat laajenevalle avustajien ammattikunnalle hyvät mahdollisuudet oman ammattikunnan järjestäytymiseen sekä ammatti-identiteetin muodostumiseen.

Opinnäytetyölläni ei ole tilaajaa eikä yhteistyökumppaneita. Tutkimus perustuu siis ainoastaan omaan kiinnostukseen aihetta kohtaan.

2 Vammaispalvelulakiuudistus

Hallituksen esityksen pohjalta vahvistettiin 19.12.2008 lakimuutos vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Uusi vammaispalvelulaki astui voimaan 1.9.2009. Lakiuudistus toi mukanaan vaikeavammaiselle henkilölle subjektiivisen oikeuden henkilökohtaiseen apuun. Subjektiivinen oikeus tarkoittaa sitä, että kunta ei voi evätä tai rajata vammaispalvelulaissa määriteltyä vammaisen henkilön oikeutta henkilökohtaiseen apuun vetoamalla talousarvioon tai muuhun päätökseen. (Kunnat.net, 2010.)

Henkilökohtaisella avulla tässä laissa tarkoitetaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avustamista ja tukemista sekä kotona että kodin ulkopuolella tapahtuvissa toimissa. Näihin luetaan kuuluvaksi päivittäiset toimet, harrastukset, työ ja opiskelu, yhteiskunnallinen osallistuminen sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen. Lain tarkoituksena on edistää vaikeavammaisen henkilön edellytyksiä elää yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä muiden kanssa. Lain tarkoitus on poistaa ja ehkäistä vammaisuuden aiheuttamia rajoituksia. Henkilökohtainen apu tulee järjestää siten, että vaikeavammaisen henkilö itse kykenee määrittämään tarvitsemansa avun sisällön ja toteutustavan. Laki määrittää henkilökohtaista apua järjestettäessä huomioitavan vaikeavammaiseksi sellaisen ihmisen, joka pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden vuoksi tarvitsee välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisistä toiminnoistaan (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista/henkilökohtainen apu 19.12.2008/918.)

Kunnan määrittäessä henkilökohtaisen avun järjestämistavoista on huomioitava vaikeavammaisen henkilön oma mielipide sekä toivomukset. Avun järjestämisessä on huomioitava myös palvelusuunnitelman mukainen vammaisen henkilön yksilöllinen avun tarve sekä vammaisen henkilön elämäntilanne kokonaisuudessaan. Kunta voi järjestää henkilökohtaisen avun vaikeavammaiselle

henkilölle niin, että vammaisen itse toimii työnantajana. Kunta kuitenkin kustantaa vammaisen henkilön avustajan palkkaamisesta aiheutuneet kustannukset, mutta vammaisen itse hoitaa henkilökohtaisen avustajan palkan maksun. Tällöin kunta on velvollinen opastamaan vammaista henkilöä palkan maksuun liittyvissä asioissa. Avustajana ei tällöin, lain mukaan, voi toimia vammaisen henkilön omainen tai läheinen henkilö, ellei sitä erityisen painavin perustein katsota tarpeelliseksi ja vammaisen henkilön edun mukaiseksi. Henkilökohtaisen avun järjestäminen voidaan hoitaa myös antamalla vaikeavammaiselle henkilölle palveluseteli avustajapalveluiden hankkimista varten. Avustajapalvelut voidaan vaikeavammaiselle henkilölle järjestää myös ostopalveluna joko julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta. Kunta voi myös järjestää palvelun itse tai jonkin toisen kunnan tai useamman kunnan kanssa yhdessä. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista/henkilökohtaisen avun järjestämistavat 19.12.2008/981.)

3 Lähtökohtia avustajan ammattitutkinnolle

3.1 HAKAT- ryhmä

Henkilökohtaisten avustajien ammattitutkintoa kokoontui lokakussa 2008 pohtimaan HAKAT- ryhmäksi nimetty kokoonpano. Työryhmä koostui alan asiantuntijoista. Paikalla oli edustajat opetushallituksesta ja oppisopimustoimistosta. Lisäksi paikalle oli kutsuttu avustajia välittävä taho sekä mahdollisesta tulevasta opetuksesta vastaava taho.

Ensimmäisessä tapaamisessa 31.10.2008 käytiin läpi seuraavaa:

Vammaispalvelulakiuudistus tulee lisäämään henkilökohtaisten avustajien tarvetta. Avustajan työ on yksinäistä työtä, eikä heille ole olemassa yhteistä foorumia. Koulutuksen puute ja alan palkkaus ovat avustushenkilöstön keskeisiä ongelmia. Maahanmuuttajia on noin 20–30% alalle pyrkivistä. Ammatinvaihtajat ovat myös jatkuvasti kasvava ryhmä. Kentällä jo toimivat avustajat kaipaavat työnohjausta. (Hahtola 2008.)

Vammaisavustajan tai henkilökohtaisen avustajan tutkinnolle on selkeä tarve. Tutkintoon tulisi sisällyttää ergonomia (siirtotekniikat, apuvälineet), injektiokyykyt sekä kodinhoidolliset taidot. Nämä ovat lähihoitajan tutkinnon osa-alueita. Kotisairaanhoidon liittyviä tehtäviä ei ole esimerkiksi kotityöpalvelujen ammattitutkinnossa ollenkaan. Kotisairaanhoidon ja avustamis- ja asiointipalvelujen välillä on selkeä raja näyttötutkintojärjestelmässä. (Kokkonen 2008.)

Tämän jälkeen HAKAT- ryhmä kokoontui puhelinneuvotteluissa pohtien seuraavanlaisia teemoja:

Henkilökohtaiset avustajat kuuluvat ammattikuntaan, jolle ei ole asetettu minimaalista koulutus- tai pätevyysvaatimusta. HAKAT- ryhmä pohti avustajien kouluttamattomuuteen liittyviä ongelmia. Ongelmat liittyivät avustajien työaikoihin ja avustajana toimivien henkilöiden lyhyisiin työsuhteisiin. Työryhmä näki koulutuksen tuovan mukanaan ammatillista järjestäytyneisyyttä, ammatti-identiteetin eheytymistä, ammatillistumista selkeäksi professiokseen sekä alan arvostuksen lisääntymistä. Työryhmä näkee myös ammattitutkinnon myötä saatavan alalle lisää pätevää ja työhönsä sitoutunutta työvoimaa. Kouluttautuminen toisi työryhmän mielestä kiistatta etuja myös jo pitkään avustajana toimineille henkilöille. (Haapala 2009.)

Ammattitutkintoon johtavan koulutuksen tavoitteeksi asetettiin tutkintorakenne, joka vastaa mahdollisimman hyvin työelämän tarpeita. Tutkintorakenne määrittyy henkilökohtaisen avustajan ammattitaitovaatimusten valossa. Opetushallitus on taho, joka tekee koulutusta koskevat esitykset ja opetusministeriö sitten viime kädessä päättää tutkinnoista ja niiden sisällöistä. Esityksen eteneminen edellyttää kyseistä alaa ohjaavan koulutustoimikunnan puolta kaavailulle tutkintorakenteelle sekä mahdollisesti ja tarvittaessa lausuntoja myös muilta koulutustoimikunnilta. Pääsääntöisesti opetushallitus tekee opetusministeriölle esityksen uudesta tutkintorakenteesta kerran vuodessa. (Haapala 2009.)

HAKAT- työryhmä näkee välttämättömänä mahdollisen uuden tutkinnon selkeän asemoinnin. Työryhmä ajaa takaa tällä sitä, että uuden tutkinnon ammattitai-

tovaatimukset määriteltäisiin mahdollisimman tarkasti, jotta vältytään päällekkäisyyksiltä jo olemassa olevien tutkintojen kanssa.(Haapala 2009.)

3.2 Aikuiskoulutusta koskeva lainsäädäntö

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/630 tarkoittaa tässä laissa muun muassa näyttötutkintoina suoritettavia ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja tai erikoisammattitutkintoja. Tämän lain mukaan koulutuksen on tarkoitus kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllisyyttä. Koulutuksen järjestämistä koskevan lain 6 §:n pykälän mukaan ”Ammatillisessa koulutuksessa tulee ottaa erityisesti huomioon työelämän tarpeet”.(Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/630.)

Laki ammatillisen koulutuksen järjestämisestä 21.8.1998/630 säätelee nuorille ja aikuisille järjestettävästä ammatillisesta peruskoulutuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista. Opetusministeriö voi myöntää luvan koulutuksen järjestämiseen kunnalle, kuntayhtymälle, valtion liikelaitokselle tai rekisteröidylle yhteisölle. Koulutusta voi järjestää myös valtion oppilaitoksessa. Tässä laissa tarkoitettua koulutusta voidaan järjestää muun muassa ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa tai vaikka oppisopimuskoulutuksena.(Laki ammatillisen koulutuksen järjestämisestä 21.8.1998/630.)

Näyttötutkinnoista laki 12.3.2005/1013 sanoo, että koulutuksen järjestäjä huolehtii koulutukseen hakeutuvien ja siihen osallistuvien ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta. Edelleen laki määrää, että näyttötutkintoina voidaan suorittaa ammatillisia perustutkintoja, ammattitutkintoja sekä erikoisammattitutkintoja. Ammattitutkintoa suoritettaessa osoitetaan ammattityöntekijältä edellytetty ammattitaito. Ammattitutkinto nimikettä saa käyttää vain tutkinnosta, joka on suoritettu tämän lain mukaisesti.(Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta/ tutkintotoimikunnat 9.12.2005/1013 sekä näyttötutkintoon valmistava koulutus, henkilökohtaistaminen ja tutkinnon suorittaminen 9.12.2005/1013.)

4 Koulutus

4.1 Oppimisenäkömyksenä konstruktivismi

Konstruktivistinen oppimiskäsitys pohjautuu kognitiiviseen psykologiaan. Tämä oppimiskäsitys korostaa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja oppijan oman aktiivisuuden merkitystä oppimisprosessissa. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan ihminen konstruoi, siis yhdistää, saamiaan uusia tietoja uudellaisiksi kokonaisuuksiksi. Konstruktivistisessa oppimisprosessissa ihminen valikoi, tulkitsee ja työstää informaatiota, jota hän vastaanottaa aistiensa avulla. Vastaanottaminen tapahtuu hänen omien odotustensa, tavoitteidensa ja aiempien tietojensa pohjalta. (Kauppila 2003, 20.)

Aikuisten odotetaan nykyään, niin työssään kuin muillakin elämänalueilla, kykenevän omaksumaan nopeita muutoksia ja samanaikaisesti uusimaan tietojaan ja taitojaan. Nämä vaatimukset ovat luoneet tarvetta tarkastella aikuisiässä tapahtuvan oppimisen erityispiirteitä sekä kehittää näitä erityispiirteitä huomioivia koulutusmuotoja. (Rauste- Von Wright ym. 2003, 77.) Edellä mainitut aikuisopiskelijaan liittyvät seikat puoltavat näkemystä konstruktivistisen oppimiskäsityksen toteuttamisesta avustajien mahdollisesti alkavassa koulutuksessa. Henkilökohtaisena avustajana toimivista monet ovat, kuten todettua, kouluttamattomia tai muun alan koulutuksen saaneita. Uuden oppiminen ja uusien asioiden oivaltaminen yhdessä muiden, samalla sektorilla toimivien, kanssa tuottavat väistämättä lisäarvoa henkilökohtaisen avustajan työhön.

Aikuisopiskelun kohdalla voi siis perustellusti puhua konstruktivistisen oppimiskäsityksen eduista. Rauste- Von Wright ym. (2003, 77- 78) esittelevät kirjassaan Knowles'in nelikohtaisen teorian, andragogiikka. Tämä määritelmä kuvaa aikuisen oppijan erilaisuutta suhteessa lapseen. 1) Ihmisen minäkäsitys muuttuu kasvun ja kypsytymisen myötä riippuvuudesta kohti itsenäisyyttä ja lisääntyvää itseohjautuvuutta. 2) Aikuisten elämäkokemukset toimivat runsaana oppimisen resurssina. 3) Aikuisten oppimisvalmiuksia sanelevat ne kehitysteh-

tävät, jotka liittyvät heidän yhteiskunnallisiin rooleihinsa ja ikäänsä. 4) Aikuiset näkevät mielekkäänä oppimisen, joka tarjoaa sovelluksen ongelman ratkaisuun.

”Konstruktivistinen oppimiskäsitys johtaa väistämättä joustavan ja oppijan valmiuksia painottavan opetuksen korostamiseen” (Rauste- Von wright ym. 2003, 162). Konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen perustuvan opetuksen lähtökohtana on oppijan oma tapa hahmottaa maailmaa. Kysymys on siis kommunikaatiosta, kaksisuuntaisesta viestinnästä. Opettaja ja oppija kommunikoivat ja ovat vuorovaikutuksessa, jolloin oppija saa tarkistaa käsityksiään opettajalta. (Rauste- Von Wright ym. 2003, 163.)

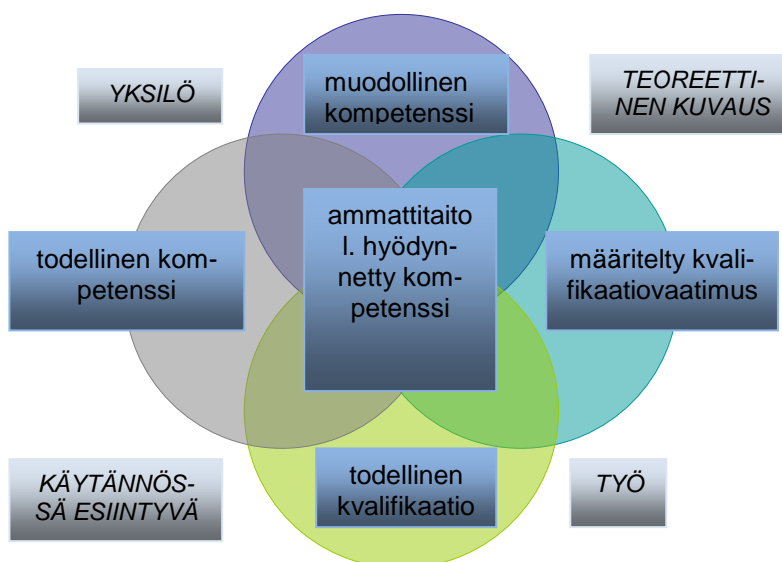
Konstruktivistisen koulutusprosessin piirteisiin kuuluu se, että opetussuunnitelmaan kirjataan vain keskeiset tavoitteet. Hyvän osaamisen kriteerit keritään auki. Tässä prosessissa oppija valikoi ja tulkitsee informaatiota aiemmin oppimansa sekä omien odotustensa pohjalta. Tavoitteena on, että oppija käsittelee oman oppimisprosessinsa kannalta oleellisia ongelmia, jotka myös koulutuksen kannalta ovat keskeisiä. Ihmisellä nähdään olevan oppimisympäristöjä joka puolella, ei ainoastaan koulutustilanteessa. (Rauste- Von Wright 1996, 19.)

4.2 Ammatillinen osaaminen

Ammatillisen osaamisen nähdään muodostuvan ammatissa tarvittavista tiedoista ja taidoista. Toisaalta osaamiseen vaikuttaa myös henkilön persoonallisuuden eri puolet, joita perimä ja sosiaalinen toimintaympäristö muokkaavat elämän aikana. Osaamisen ja ammattitaidon perustana on kyvykkyys. Kyvykkyydestä osa on perittyä lahjakkuutta ja osa koulutuksen ja kokemuksen kautta opittua. Ammatillisen osaamisen voidaan siis katsoa koostuvan asiantuntijuudesta, ammattitaidosta, elämänhallinnasta ja kyvykkyydestä. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2010.)

Kvalifikaatio eli ammattitaito tarkoittaa niitä vaatimuksia, joita työ ja ammatti ihmiselle asettavat. Kvalifikaatioksi siis nimitetään niitä valmiuksia, joita jonkin työtehtävän hoitaminen vaatii. Työntekijän valmiudet koostuvat hänen kyvystään ja ominaisuuksistaan. Kompetenssista eli pätevyydestä puhutaan silloin,

kun tarkoitetaan työntekijällä olevia valmiuksia suoritua jostakin tietystä työtehtävästä. Tällöin puhutaan siis henkilökohtaisesta osaamisesta. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2010.)

Kuvio 1. Kvalifikaation ja kompetenssin eri puolia (Seppo Helakorpi 2010).

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen ammattiosaamiseen kuuluu kyky työskennellä uusissa ja muuttuvissa toimintaympäristöissä. Nykyään puhutaan käsitteestä; teoreettisesti hallittu työ. Tämä tarkoittaa sitä, että itse työ sekä siihen vaikuttavat tekijät ovat jatkuvassa muutoksessa ja työn luonne saattaa näin muuttua nopeasti. Työn suunnittelun taidot ja oman työn tietoinen arviointi ovat tärkeitä tekijöitä osaamisen vaatimuksista puhuttaessa. Työnsä osaavan ammattilaisen on osattava arvioida omia työ- ja toimintatapojaan, sekä löytää työnsä uusia haasteita ja tavoitteita. Tätä kutsutaan itseohjautuvuudeksi. (Kenola ym. 2001, 5.)

Kompetenssiin (pätevyys) kuuluu myös kokemus omasta ammatti-identiteetistä ja sen rakentumisesta. Ammatti-identiteetillä käsitetään elämänsä historiaan perus-

tuva käsitystä itsestä ammatillisena toimijana. Tämä tarkoittaa ihmisen omaa kokemusta itsestään suhteessa työhön sekä siihen, millaiseksi hän haluaa työssään ja ammatissaan tulla. Ammatillinen identiteetti-käsitteen alle kuuluu myös ymmärrys siitä, mihin ihminen kokee kuuluvansa ja samaistuvansa, mitä hän pitää tärkeänä sekä mihin hän sitoutuu työssään ja ammatissaan. Tähän sisältyvät työtä koskevat arvot ja eettiset ulottuvuudet, tavoitteet ja uskomukset. (Eteläpelto & Onnismaa 2006, 26.)

Tarkastelen seuraavaksi lähihoitajan tutkinnon perusteita lähemmin, koska lähihoitajan tutkinnon osia voi perustellusti nähdä henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinnon lähtökohtina. Tätä teemaa HAKAT-ryhmäkin mietti pohdinnoissaan avustajan ammattitutkinnon toteutuksen kaavailussa.

Helsingin sanomat kertoi elokuussa 2008 lähihoitaja Päivi Nyholmista, joka toimii 40 tuntia viikossa aivoverenvuodon seurauksena vammautuneen Kirsi Vahlan henkilökohtaisena avustajana. Vahla kuvailee tarvitsevänsä apua ihan kaikissa päivittäisissä toimissaan ja olevansa onnekas saatuaan avustajakseen ammattitaitoisen Nyholmin. (Vainio 2008.) Voisi päätellä, että Nyholm ei ole ainoa henkilökohtaisena avustajana toimiva lähihoitaja. Tätäkin taustaa vasten voi ajatella lähihoitajan työn ja henkilökohtaisen avustajan työn osaamisvaatimusten olevan pitkälti samansuuntaiset.

Lähihoitajan tutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista sekä ammattitaitoa täydentävistä tutkinnon osista (yhteiset opinnot) sekä vapaasti valittavista tutkinnon osista. Tutkintoon sisällytetään lisäksi tutkinnon osia palvelemaan tutkinnon suorittajan oman alan ammattitaidon syventämistä. Lähihoitajan tutkinnon perusteissa on määritelty osaamisen tavoitteet, tutkinnon osien ammattitaitovaatimukset, ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat sekä ammattitaidon osoittamistavat. Oppimistulokset (tiedot, taidot, osaaminen/pätevyys) arvioidaan työprosessin, työmenetelmien ja –välineiden ja materiaalin hallintana. Arviointikriteereihin kuuluu myös työn perustana olevan tiedon ja elinikäisen oppimisen taidon hallinta. (Opetushallitus 2010.)

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinto(lähihoitaja) muodostuu neljästä osasta. Kaikille pakollisiin osioihin kuuluu kasvun tukeminen ja ohjaus, hoito ja huolenpito sekä kuntoutumisen tukeminen. Edellä mainitut opinnot ovat kaikille yhteiset. Neljäs koulutusohjelma määrittää suuntautumisen joko ensihoitoon, asiakaspalveluun ja tietohallintaan, vammaistyöhön, vanhustyöhön, suun terveydenhoitoon, mielenterveys- ja päihdetyöhön, sairaanhoitoon ja huolenpitoon, kuntoutukseen tai lasten ja nuorten hoitoon ja kasvatukseen. (Opetushallitus 2010.)Tämän lisäksi tutkintoon kuuluu valinnaiset osiot, jotka valitaan laaditun henkilökohtaisen opintosuunnitelman(HOPS) perusteella oman henkilökohtaisen ammattitaidon kehittämistä ja ylläpitämistä silmällä pitäen.

Opetushallitus määrittelee lähihoitajatutkinnon tavoitteiksi kyvyn ohjata ja avustaa asiakasta ja potilasta voimavaralähtöisesti, yksilöllisesti ja tasavertaisesti arjen tilanteissa. Lähihoitajan osaamiseen kuuluu asiakkaan ohjaaminen tämän tarvitsemien palvelujen pariin sekä edellytys kyetä sitoutumaan sosiaali- ja terveydenhuoltoalan arvoperusteisiin ja toimia niiden mukaisesti. (Opetushallitus 2010.)

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon opintokokonaisuuksiin hoito ja huolenpito sekä kuntoutumisen tukeminen sisältyy opintojaksoja, joita voisi nähdä varteenotettavina osina henkilökohtaisten avustajienkin tutkinnossa. Hoito- ja huolenpidon jakson tavoitteiksi lähihoitajaopiskelijoille on esimerkiksi asetettu sosiaali- ja perusterveydenhuollon tuntemus, sosiaali- ja terveysalan toimintaperiaatteiden ja ammattieettisten periaatteiden hallinta sekä potilaan ja asiakkaan oikeuksien tietämys. (Länsi- uudenmaan oppisopimustoimisto 2010.) Nämä lähihoitajan tutkintoon kuuluvat osiot antaisivat tärkeitä tiedollisia valmiuksia myös henkilökohtaisen avustajan työtä tekeväälle henkilölle.

Kuntoutumisen tukemiseen liittyvästä opintokokonaisuudesta henkilökohtaisten avustajien koulutuksen osiksi voisi ajatella asiakkaan itsemääräämisoikeuden periaatteita käsittelevän osion. Avustaja voisi saada työhönsä perspektiiviä myös asiakkaan omatoimisuuden tukemisen menetelmistä. Lähihoitajatutkinnon opetussuunnitelman sisältämä perustietopaketti yleisimmistä vammaisryhmistä sekä näihin kohdistuvista asenteista varmasti avartaisi vammaisen työntäjän

näkökulmaa avustajana työskentelevälle henkilölle. Puhetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien tuntemus ja hallinta voitaisiin myös nähdä yhtenä tärkeänä avustajan ammattitutkinnon osiona.

Lähihoitajan tutkintoon sisältyvästä kasvun tukeminen ja ohjaus- opintokokonaisuudesta henkilökohtaisen avustajan tutkintoon voisi sisällyttää etiikan sekä vuorovaikutus- ja viestintätaitojen ydinosaamisen käsitteistön. Hoito- ja huolenpidon opintokokonaisuuteen kuuluu anatomiaa, lääkehoitoa, ergonomiaa ja ensiapua. Nämä olisivat varmasti suorastaan välttämättömiä osaamisen alueita vammaisen henkilön henkilökohtaisena avustajana työskentelevälle. (Ahonen 2010.) HAKAT- työryhmän pohdinnoissakin käytiin läpi ergonomiaan ja injektointiin liittyviä kysymyksiä avustajan osaamisen vaatimuksia määriteltäessä. Lisäksi mainittiin kodinhoidolliset taidot ja asiointitaidot.

Vammaiset työnantajat itse toivovat avustajille koulutusta ja pitävät tärkeimpinä osaamisen sisältöalueina nosto- ja siirtotekniikoita, osaamista apuvälineiden käyttöön, hygienian hoitotaitoja, ensiaputaitoja, vuorovaikutustaitoja, näkövammaisen liikkumisen opastamistaitoja sekä muiden erityistilanteiden hallintaa. (Heinonen & Saraste 2006, 108.) Erityistilanteita ei Heinosen ja Sarasteen HAJ- projektin loppuraportissa tarkemmin eritellä, mutta erityistilanteiksi voisi ajatella vaikkapa vaihtoehtoisten kommunikaatiomenetelmien hallintaa edellyttäviä tilanteita.

Anneli Kajander- Ekström kirjoitti Salon Seudun Sanomissa otsikolla ”Uusia avustajia vammaisille tarvitaan jatkuvasti”. Kajander- Ekström haastatteli avustajakeskuksessa työskentelevää Pirjo Rissasta, joka kiteytti henkilökohtaisen avun luonnetta ilmaisemalla asian niin, että vammaisen työnantaja määrittelee millaiset tiedot ja taidot avustajalla pitää olla. Kunnan tehtävänä on sitten myöntää henkilökohtaisen avustajan palkkaamiseen rahallinen tuki. (Kajander- Ekström 2010.)

4.3 Koulutuksen järjestäminen

Elinikäisen oppimisen käsitteestä on puhuttu jo yli kymmenen vuotta. Tämä käsite on vaikuttanut suomalaiseen koulutuksen kehittämiseen monella tavalla. Koulutusta koskeva lainsäädäntö perustuu tutkintoihin ja osaamisen tunnustamiseen. Sillä ei ole niinkään merkitystä, missä osaaminen on hankittu. Näyttökoejärjestelmät ja työssäoppiminen ovat nousseet ammatillisessa koulutuksessa selkeään asemaan. (Pohjonen 2004, 17.)

Ammattitutkinto edellyttää perustutkintoa syvällisempää ammatinhallintaa. Tämä tutkinto suoritetaan näytöin. Näytöllä tarkoitetaan tapaa osoittaa ammattitaito. Näytössä opiskelija osoittaa saavuttaneensa ammatillisten opintojen tavoitteet ja työelämän edellyttämän ammattitaidon. Aikuiset voivat osallistua näyttöihin ilman edeltävää koulutusta, jos heillä on riittävä ammattitaito. (Kokkinen ym. 2008, 156.)

Oppisopimuskoulutuksessa suurin osa ammattitaidosta hankitaan työpaikalla. Opiskelun ajaksi solmitaan määräaikainen työsuhde ja koulutusta täydennetään oppilaitoksessa, joka tarjoaa tutkintoon liittyvää teoriaopetusta. ”Oppisopimuskoulutus johtaa samoihin ammatillisiin tutkintoihin, kuin oppilaitoksissa järjestettävä koulutus” (Kokkinen ym. 2008, 157).

5 Tutkimuksen toteuttaminen

5.1 Tutkimustehtävä

HAKAT- työryhmä alkoi kaavailla henkilökohtaisten avustajien ammattitutkintoa lokakuussa 2008. Esille nousivat kysymykset tutkintorakenteesta ja sen eri osista sekä tutkinnon mahdollisesta toteuttamistavasta. Henkilökohtaisten avustajien ammattitutkinnon suunnittelua ja tutkintorakenteen kaavailua seuratessa mielessä virisi kysymys siitä, mikä onkaan avustajien oma näkemys ammattitutkinnosta, ja sen toteuttamistavasta. Lisäksi oli kiinnostavaa tietää avustajien

näkemyksiä oman työnsä osaamisvaatimuksista sekä toiveista ammattitaitonsa kehittämisen suhteen.

Tutkimuskysymyksiksi nousivat avustajien kvalifikaatio eli osaamisvaatimukset. Toinen tutkimuskysymys liittyy siihen, miten koulutus tulisi järjestää. Kolmas tutkimuskysymys on avustajien koulutuksen oppimisenäkemyks. Opinnäytetyölläni ei ole tilaajaa, vaan se perustuu puhtaasti omaan kiinnostukseeni asiasta.

Tutkimustehtävän pohjalta nousseet tutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat henkilökohtaisen avustajan ammatin osaamisvaatimukset?
2. Miten koulutus tulisi järjestää?
3. Mihin oppimisenäkemykseen opetuksen tulisi pohjautua?

5.2 Aineiston hankinta

Teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun valinta aineistonkeruumenetelmäksi tässä tutkimuksessa oli selvä. Haastattelun eteneminen tapahtuu tiettyjen keskeisten teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48.) Teemahaastattelu on menetelmä, jossa huomioidaan tutkimukseen osallistuvien tulokset ja heidän antama painotuksensa asialle. Vapaalla puheella on tässä menetelmässä tärkeä osa, vaikka tutkimuksen tekijän tehtävä toki onkin pyrkiä pitämään samoissa teemoissa kaikkien haastattelujen osalta. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto 2010.)

Tutkimukseen osallistuvilla on tehtävä selväksi tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuksessa käytettävät menetelmät. Tutkimusta tehtäessä on varmistuttava myös siitä, että tutkimukseen osallistuvat ovat mukana omasta vapaaehtoisesta tahdostaan. Tutkijan pitää myös huolta siitä, että tutkimushaastatteluun osallistuva tietää tutkimukseen suostuessaan, mistä tutkimuksessa on kyse. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Haastateltavat tutkimusta varten saatiin Helsingin Invalidiyhdistyksen avustajavälityksessä toimivan Seppo Pihnalán kautta. Tutkimuksen tiedonantajien eli haastateltavien puhelinnumerot tallennettiin puhelimen osoitekirjaan. Kuten

Hirsjärvi ym. toteavat tutkimuksen eettisyydestä(2008, 25), niin tutkimuslupaa ei tätä tutkimusta varten pyydetty, koska tutkimusluvan voidaan olettaa olevan myönnetty avustajien itse suostuttua tutkimukseen Pihnalalan välitettyä haastattelupyynnö heille.

Haastateltavia avustajia oli kaiken kaikkiaan kuusi. Haastattelupyynnöä koskevassa kirjelmässä esitin toiveen kaikenikäisistä haastatteluun osallistuvista avustajista, jotka mielellään saisivat olla sekä miehiä että naisia. Otaksun, että avustajina toimivat miehet on selkeä vähemmistö, koska kaikki kuusi tutkimus-haastatteluun ilmoittautuneet ja osallistuneet olivat naisia.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta osoitetaan selostamalla tarkasti tutkimuksen eri vaiheet. Haastattelututkimuksen luotettavuuden määrittämisessä on tärkeää kertoa olosuhteista, joissa haastattelu on tehty. Lisäksi kerrotaan haastatteluihin käytetty aika ja haastattelutilanteen mahdolliset häiriötekijät. Mahdolliset virhetulkinnat sekä tutkijan itsearviointi haastattelutilanteesta ovat niin ikään tärkeitä laadullisen tutkimuksen luotettavuutta määrittäessä.(Hirsjärvi ym. 2008, 227).

Haastattelut siis toteutettiin puhelimitse. Puhelut nauhoitettiin ja haastateltaville myös kerrottiin näin tapahtuvan. Lisäksi haastattelut kirjattiin samanaikaisesti paperille. Haastattelut tehtiin useana eri päivänä, joten oli helpompi, että haastateltavien puhelinnumerot olivat tallennettuna puhelimeen. Kuitenkin aina yksi haastattelu saatettiin valmiiksi saman päivän aikana. Yhteen haastatteluun käytetty aika oli 1h- 1,5h. Haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi heidät nimettiin matkapuhelimen osoitekirjaan; avustaja 1, avustaja 2, avustaja 3 jne.(Hirsjärvi ym. 2008, 27.) Kun haastattelut oli tehty, poistettiin numerot puhelimen osoitekirjasta. Tuloksissa tullaan käyttämään suoria sitaatteja haastateltujen avustajien vastauksista. Sitaatit ”nimikoidaan” niin ikään avustaja 1, avustaja 2, avustaja 3, avustaja 4, avustaja 5 ja avustaja 6.

Teemahaastattelujen avulla pyrittiin saamaan merkityksellisiä, tutkimustehtävän mukaisia vastauksia.(Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Yhdeksi tutkimuskysymykseksi oli määritelty avustajien ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa to-

dennäköisimmin toteutuva oppimisenäkemys. Varsinaista oppimisenäkemystä koskevaa kysymysosiota ei tutkimushaastattelussa ollut, koska tutkija arveli käsitteen avaamisen haastateltaville vievän liikaa aikaa ja huomiota muilta tutkimustehtävän asettamilta tutkimuskysymyksiltä. Oppimiskäsitystä koskeva tutkimuskysymys avataan tutkimushaastattelujen pohjalta tarkastellen kysymystä konstruktivistisen oppimiskäsityksen teorian lähtökohdista. Oppimiskäsityksen määrittämiä sitten peilataan tutkimushaastatteluissa esille tulleisiin avustajien näkemyksiin oman työnsä tarjoamista oppimisympäristöistä ja -tilanteista.

Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä mahdollistaa suoran vuorovaikutuksen tutkittavan kanssa. Näin ollen haastateltavan vastausten taustalla olevia motiiveja voidaan tarkistaa haastattelun kuluessa.(Hirsjärvi & Hurme 2000, 34). Haastattelussa on mahdollista toistaa kysymys tai tarkentaa kysymystä tarvittaessa. Haastattelun etuihin voidaan lukea myös väärinkäsitysten oikaisun mahdollisuus sekä haastattelijan mahdollisuus käydä keskustelua tiedonantajan eli haastateltavan kanssa.(Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Tutkimushaastatteluun sisältyvät riskit liittyvät haastattelun vuorovaikutteisuuteen. Haastattelu on kaksisuuntainen tapahtuma ja on ilmiselvää, että haastattelutilanteeseen vaikuttavat sekä haastattelijan että haastateltavan kokemukset ja mielipiteet. On siis ilmiselvää, että tilanteen vuorovaikutuksellisuus vaikuttaa vastauksiin ja näin ollen myös tutkimuksen tuloksiin. (Cohen ym. 2000, 121).

5.3 Aineiston analysointi

Tämä opinnäytetyötutkimus on laadullinen tutkimus, joka omaa fenomenograafisen tutkimusotteen. Fenomenograafinen tutkimusote edustaa tutkimusta, jonka pääpaino on oppimisen laadullisissa ei niinkään määrällisissä piirteissä.(Gröhn ym.1992, 5.)

Tutkimusaineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä. Nauhoitetut haastattelut kuunneltiin ja kirjoitettiin sanasanaisesti auki. Tämän jälkeen aukikirjoitettu haastatteluaineisto pelkistettiin. Aineistosta siis karsittiin pois kaikki, mikä ei ole tutkimustehtävän kannalta olennaista. Pelkistetystä aineistos-

ta poimittiin kaikki tutkimuskysymyksiin vastaavat ilmaiset teemoittain. Tämän jälkeen keskenään samankaltaiset ilmaiset listattiin erilliselle paperille ryhmitäin.(Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

6 Tulokset

6.1 Taustatietoja haastateltavista

Avustajilta kysyttiin, kuinka kauan he ovat toimineet työssään avustajana.(Haastattelulomake HL I/ 1.) Kolme haastatelluista avustajista oli toiminut työssään alle vuoden. Yksi avustaja oli tehnyt avustajan työtä pari vuotta ja kaksi työskennellyt avustajana jo yhdeksän vuoden ajan. Seuraava kysymys koski viikkotyöaikaa.(HL I/ 2.) Kävi ilmi, että kolmella haastatelluista avustajista oli kokopäivätyö ja kolmella osa-aikatyö. Kokopäiväisenä avustajana toimi molemmat yhdeksän vuotta avustajana toimineet henkilöt sekä yksi alle vuoden avustajana toiminut.

Avustajilta kysyttiin heidän koulutustaustoistansa.(HL I/3.) Kolmella avustajista oli koulutus aivan muulta alalta. Yhdellä avustajista oli aiempi muun alan koulutus, mutta hän suoritti työn ohessa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tutkintoa. Yksi haastatelluista myös opiskeli parhaillaan ja oli juuri valmistumassa sosiaali- ja terveydenhuoltoalalta. Hänellä ei ollut aiempaa koulutusta. Yhdellä avustajista ei ollut minkäänlaista koulutusta.

Seuraavaksi kysyttiin avustajien työhistoriaa.(HL I/4.) Neljä haastatelluista oli tullut muilta aloilta henkilökohtaiseksi avustajaksi ja kaksi näistä suoritti tuota aiemmin jo mainittua sosiaali- ja terveydenhuoltoalan tutkintoa. Kaksi avustajaa puolestaan oli toiminut hoitotyössä ennen avustajaksi ryhtymistään.

6.2 Työn osaamisvaatimukset

Avustajilta kysyttiin, olivatko he kaivanneet koulutusta tai kurssitusta työnsä tueksi.(HL I/ 5.) Kysymys jatkui sitten, että minkälaista koulutusta tai kurssitusta he ovat kaivanneet, jos vastaus oli ollut ”kyllä” kysymyksen alkuosaan. Kaksi

avustajaa vastasi kaivanneensa koulutusta työnsä tueksi. Toiset kaksi ilmaisivat heidän parhaillaan käynnissä olevasta koulutuksesta olevan paljon hyötyä avustajan työhön, eivätkä siksi kertomansa mukaan kaipaa erityistä koulutusta avustajan työtä varten. Yksi avustajista ei ollut kaivannut koulutusta. Yksi sanoi, ettei ole kaivannut ammatillista koulutusta, mutta kertoi kuitenkin harkinneensa lähihoitajakoulutukseen hakeutumista.

Seuraavassa kahden avustajan kuvaus:

Olen kaivannut koulutusta ja työhönohjaustakin vaikeita tilanteita varten...Tässä työssä on laajalti tehtäviä. Kaipaisin esimerkiksi ensiapukoulutusta ja ruoanlaittokursssia...Tärkeää olisi myös tietää, että mistä saa tietoa eri vammaispalveluista. Myös työsopimukseen ja sen tekoon liittyvät asiat on tärkeitä...Täytyis saada avustajan tehtävät jotenkin rajatuksi, millä pystyy kontrolloimaan, ettei tule orjaksi. Avustaja 1.

Jossain tilanteissa olen kaivannu neuvoa kyllä. Joskus huomaan, että pitää oikein yrittää, ettei oo liian holhoava avustettavalleen... Tässä työssä tarttee olla hyvät vuorovaikutustaidot. Rehellisyys on tosi tärkeä juttu...Tässä tarvitaan sosiaalista älykkyyttä ja herkkyyttä. Joskus pitää oikeen tarkistaa, että mikä on soveliaisuuden raja. Se on kai sitä ammatillisuutta just. Avustaja 5.

Toinen koulutusta toivoneista avustajista kertoi kaipaavansa teoriapuolta koskien apuvälineitä. Hän koki tarpeelliseksi saada tietoa siirtotekniikoista, hoitotekniikoista ja katetroinnista. Hän ilmaisi olevansa ”intensiivikurssien” tarpeessa edellä mainittujen taitojen suhteen avustajan työssään.

Lähihoitajan osaamisen vaatimuksena on, että lähihoitaja hallitsee ammattinsa keskeisen tietoperustan, joka käsittelee mm. ihmisen sekä yhteiskunnan välisiä yhteyksiä.(Opetushallitus 2010.) Lait ja säädökset siis ensisijaisesti määrittävät ihmisen toimintaa yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisen yhdeksi tärkeimmistä osaamisen alueista voidaan katsoa oman alansa lainsäädännön tunteminen. Aktiivisuus ja tiedonhankinta laissa tapahtuvien muutosten suhteen tuovat työhön myös varmuutta ja lisäarvoa.

Henkilökohtaisilta avustajilta kysyttiin heidän tietämystään vammaispalvelulain muutoksesta.(HL II/ 1.) Lisäksi selvitettiin, oliko heillä ollut mahdollisuus päästä

lakiuudistusta käsittelevään koulutustilaisuuteen päivittämään tietojaan.(HL II/ 3.)

Neljä avustajaa tiesi vammaispalvelulakiuudistuksesta. Yksi sanoi kuulleensa asiasta ympäripyöreästi ja yhdelle avustajalle asia oli aivan uusi. Jatkokysymys kuului, että tietävätkö avustajat, mitä lakimuutos pitää sisällään.(HL II/ 2.) Kaikki neljä avustajaa, jotka olivat tietoisia lakimuutoksesta, tiesivät myös lain voimaan astumisen jälkeen vammaisella henkilöllä olevan subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen apuun. Lakimuutosta käsittelevässä lääninhallituksen järjestämässä koulutuksessa oli ollut yksi näistä avustajista. Yksi edellä mainituista avustajista oli halunnut päästä lakiuudistusta koskevaan koulutukseen, mutta hänelle ei ollut tarjoutunut tilaisuutta tähän. Muut kaksi, lain uudistumisesta tienneet avustajat, olivat itse selvittäneet lakimuutokseen liittyvät seikat.

Tämän jälkeen avustajilta kysyttiin, uskovatko he lakimuutoksen vaikuttavan heidän työhönsä jollakin tavalla. Jos vastaus oli kyllä, niin jatkokysymyksenä kysyttiin, että millä tavalla lakimuutoksella uskottiin olevan vaikutusta omaan työhön. Kolme avustajaa uskoi, ettei lakimuutos tulisi vaikuttamaan heidän työhönsä millään tavalla. Kolme avustajaa taas uskoi, että lakimuutos tulee varmasti vaikuttamaan heidän työhönsä. Kaksi heistä uskoi työn jatkuvuuteen ja työpaikan täten olevan taattu. Yksi ei osannut sanoa, mikä vaikutus lain muuttamisella on omaan työhön.

Joo kyllä on vaikutus. Työpaikka on taatumpi ja kokopäiväinen. Avustaja 5.

Henkilökohtaisen avun järjestämisen tavat on muuttuneet. Henkilökohtainen apu tulee subjektiiviseksi oikeudeksi vammaiselle ihmiselle. Tämä henkilökohtainen apu voidaan täst edes järjestää eri tavoilla...Kehitysvammalaki ja vammaispalvelulaki ovat yhdistyneet nyt...Siis varmasti tulee lisäämään työtä ja työsuhteen pysyvyyttä. Avustaja 6.

Haastattelussa siirryttiin selvittämään ammattitutkintoon liittyviä teemoja. Aluksi kysyttiin, ovatko avustajat tietoisia suunnitteilla olevasta ammattitutkinnosta.(HL III/ 1.) Kolme haastateltavaa eivät tienneet ammattitutkinto kaavailusta. Kolme taas vastasivat tietävänsä.

Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin, mitä osaamista avustajat pitävät tärkeänä omassa työssään.(HL III/ 2.) Kuusi haastatelluista avustajista piti tärkeänä kotitaloustaitoja. Siirtotekniikoita tai teknistä osaamista apuvälineiden suhteen piti tarpeellisena neljä avustajaa. Tässä yhteydessä kolme haastateltua avustajaa mainitsi työergonomian. Kolme avustajaa näki lääkinällisen osaamisen ja kätetrointitaidon tärkeäksi. Niin ikään kolme koki tarpeelliseksi osaamisen alueeksi eri vammojen laadun tuntemisen. Yksi avustajista sanoi tarvitsevänsä tietoa tiedonhankintaan, jotta osaisi etsiä, mitä palveluja vammaisille kuuluu. Edellisten lisäksi mainittiin tukiviittomat kolme kertaa ja vaihtoehtoiset kommunikatiomenetelmät kaksi kertaa. Ensiaputaitojen hallintaa piti tärkeänä kolme avustajaa. Vuorovaikutus taidot mainittiin neljä kertaa.

Avustajan täytyy olla palvelualtis ja empaattinen ja omata hyvät vuorovaikutustaidot. Pitää ymmärtää, mitä vammaisuus on. Ettei ole väärä asenne ja että ymmärtää ihmistä ja just nimenomaan hänen vammansa laadun. Avustaja 4.

Fysiikan ja psyyken hoito ja ennen kaikkee itsehoidolliset menetelmät on tärkeitä, ja empatian kehittäminen. Laittaudut itse vammaisen asemaan, tavallaan osien vaihto vammaisen henkilön kanssa. Että ihan istut pyörätuoliin ja oikeasti olet muiden armoilla. Avustaja 1.

Ruoanlaittotaito on tärkeää. Vammaisen työnantaja voi olla vaativa tämän suhteen...Pitää osata myös kampaamotaitoja sekä manikyyni ja pedikyyni. Työn kuva on hyvin laaja. Taitojen pitää olla moninaiset ja tietokonettaki pitää osata käyttää. Avustaja 2.

6.3 Koulutuksen toteuttaminen

Henkilökohtaisena avustajana toimivilta haastateltavilta kysyttiin toiveita mahdollisesti toteutuvan ammattitutkinnon osa-alueiden suhteen.(HL III/ 3.) Vastausvaihtoehdoiksi annettiin a) lääkehuolto ja hoidollisuus(kätetrointi jne.) b) asiantaitaidot c) kotitaloustaidot d) jotain muuta, mitä? Kaikki haastateltavat näkivät vaihtoehdoissa esitetyt osiot tärkeänä koulutuksen sisältöalueina. Viimeisessä d- vaihtoehdossa nousi esiin pitkälti samat asiat, kuin osaamisesta kysyttäessä; ergonomia, siirtotekniikat, ensiapu ja apuvälineet. Yksi avustaja vastasi, että henkilökohtaisten avustajien ammattitutkintoon tulisi sisällyttää osia lähihoitajan tutkinnosta. Eräs toinen haastateltava sanoi, että avustajalla tulisi olla lähihoitajan taitoja hoidollisissa toimenpiteissä. Vammaisuuden eri piirteistä toivottiin

myös tietoa koulutuksessa. Kaikki kuusi avustajaa korostivat myös vuorovaikutustaitojen harjoittelua koulutuksen puitteissa.

Vammaiset työnantajat nimesivät HAJ- projektin(2006,108) loppuraportin mukaan tärkeimmiksi koulutuksen sisältöalueiksi nosto- ja siirtotekniikat, apuvälineet, hygienia, ensiaputaidot, vuorovaikutustaidot, näkövammaisen opastaminen ja muut erityistilanteet. Lisäksi henkilökohtaisille avustajille toivottiin lisää tietoa henkilökohtaisen avustajan työsuhteeseen liittyviin asioihin.

Haastattelun seuraava kysymys koski ammattitutkinnolla avustajille saavutettavia hyötyjä, ja onko niitä.(HL III/ 4.) Neljässä vastauksessa nähtiin toiveita palkkauksen ja työn arvostuksen paranemisesta ammattitutkinnon myötä. Tässä yhteydessä kolme avustajaa oli sitä mieltä, että koulutuksen myötä järjestyisi paljon toivottu ja kaivattu työnohjaus. Kaikki haastatellut näkivät koulutautumisen avaavan mahdollisuuden pitempiin ja pysyvimpiin työsuhteisiin. Suurin osa myös arveli sitoutuneisuuden työhön lisääntyvän tutkintonimikkeen myötä.

Ammattitutkinto toisi varmuutta työhön. Palkkaus voisi parantua ja työn arvostus kasvaisi. Avustaja 1.

Ammattitutkinnosta vois löytyä apu palkkaukseen. Voisi saada teorian moniin taitoihin. Saattais saada mahdollisuuden työnohjaukseen ja kuntouttavaan virkistystoimintaan. Vois saada työterveyshuollon...Ite joudun joskus kirjoittamaan työtodistuksia kollegoille, kun se asia ei muuten ole hoitunut. Avustaja 3.

Koulutus ja teoria on aina eri asia, ku käytäntö. Koulutuksesta ja ammattitutkinnosta olis hyötyä. Koulutuksen tärkeys on siinä, että olis virallista opetusta saanut. Työehtosopimus saataisiin aikaiseksi, kaikki olis organisoidumpaa ja sais tukea liitolta. Avustaja 4.

HAJ- projektin(2006, 129) loppuraportti kertoo avustajien kaivanneen työhön ohjaavaa koulutusta. Raportti kertoo avustajien arvelevan koulutuksen lisäävän työssä viihtymistä. Avustajan omien kykyjen aliarvioiminen tai työn liiallinen vaatimus, avustajan kykyihin ja tietoihin nähden, vie voimavaroja. Tietämättömyys työnantajan sairauden tai vamman laadusta aiheuttaa epävarmuutta avustajissa.

Toiseksi viimeisenä kysymyksenä kysyttiin ammattitutkinnon mahdollisia mukanaan tuomia etuja koko henkilökohtaisten avustajien ammattikunnalle.(HL III/ 5.) Tässä vastauksessa tuli selvästi ilmi ammattikunnan järjestäytyminen ja sen

mukanaan tuoma turva yksittäiselle henkilökohtaiselle avustajalle. Tässäkin yhteydessä puhuttiin palkkauksesta ja työn arvostuksen lisääntymisestä. Kaikki avustajat näkivät tutkintonimikkeen tuovan turvaa avustajille ammattikuntana. Kaksi avustajaa kuvailee ammatti-identiteetin ja ammatillisuuden kehittymistä, toinen heistä käyttää termiä me- henki.

Olis se selkeätä, mikä kuuluu kenellekin...vammaisen työnantaja ei monasti ymmärrä omaa rooliaan. Olishan se semmonen mahdollisuus järjestäytyä koko ammattikunnalle. Avustaja 3.

Vammaiset työnantajat kokevat, että heidän vammansa laatua ja toimintarajoitteitaan ymmärretään huonosti. Vammaiset itse toivovat järjestettävän koulutusta ja tiedottamista vammaisuudesta yleensäkin, koska he näkevät tiedon jakamisen oman hyvinvointinsa merkittävänä edistäjänä ja ylläpitäjänä. Vammaiset näkevät henkilökohtaisen avustajan takaavan heille mahdollisuuden elää terveempää ja parempaa elämää. (Heinonen & Saraste 2006, 110.)

Viimeinen kysymys koski opetuksen järjestämistä.(HL III/ 6.) Esimerkkinä haastateltaville mainittiin oppisopimuskoulutus tai lähiopiskelu. Kaikki avustajat olivat oppisopimusopiskelun kannalla. Kolme haastateltavaa tarkensi vielä, että lähiopiskelupäiviä tulee kuitenkin olla, jotta tapaa muita avustajan työtä tekeviä ja saa jakaa kokemuksia heidän kanssaan.

6.4 Oppimisenäkemykset

HAKAT- ryhmän ensimmäisessä kokoontumisessa, lokakuussa vuonna 2008, työryhmän primus motorina toiminut Hahtola toi esiin henkilökohtaisten avustajien työnohjauksen tarpeen. Hahtola kuvaili avustajan työtä kovin yksinäiseksi. Avustajilla ei myöskään, Hahtola jatkaa, ole yhteistä foorumia, jossa jakaa asioita muiden avustajien kanssa. Tutkimushaastattelussa tuli, useassakin eri yhteydessä, ilmi henkilökohtaisten avustajien tarve saada työnohjausta tueksi työssä jaksamiseen. Työnohjauksesta mainitsi jokainen haastateltu avustaja ainakin kerran, ja jotkut jopa useaan kertaan, haastattelun kuluessa. Työnohjauksen merkitys nousi esiin kysyttäessä niin osaamisen vaatimuksista, koulutuk-

sen järjestämisestä kuin ammattitutkinnon hyödyistäkin henkilökohtaiselle avustajalle.

Puuttuvat verkostot, ajoittainen tiedon sekä ammatillisen vertaistuen puute ajatusten vaihtoa varten on henkilökohtaisen avustajan työn varjopuolia. Vastauksista ilmenee kuitenkin halu tehdä avustajan työtä sekä kyky arvioida omaa työtään ja siihen liittyviä tarpeita.

Vertaan tätä työtä lähihoitajan työhön, mutta meillä ei oo työyhteisöjä ja siksi työ on raskasta, vaikka kyllä tykkään työstäni...Voisi olla avustajien kokoontumisia ja virkistyspäiviä, kaipaan niitä. Avustaja 1.

Henkistä tukea olen kaivannut, vaikka joskus työhönohjausta. Mulla on hyvä suhde työnantajani kanssa, että mulla ei siis ole hätää, mutta kaikilla ei oo näin hyvin... Ei järkikään aina neuvo, joskus tarttee ihan selkeää tietoa asioista, silloin olis hyvä, kun ois verkosto. Avustaja 5.

Olis retkiä ja vois jakaa kokemuksia muiden kanssa. Avustaja 4.

Vammaiset työnantajat toivovat avustajilleen työhönohjauksellisia keskusteluja, joissa painotus olisi roolien selkiyttämisessä ja vammaisuuteen asennoitumisessa. Työhönohjaus ja teoriassa opittu tieto yhdessä auttaisivat avustajia itsetuntemuksessa ja työssä jaksamisessa. (Heinonen & Saraste 2006, 108.)

Rauste- von Wright ym.(2003, 155) esittelevät G.H. Meadin näkemyksen yksilön ja ympäristön välisestä vuorovaikutuksesta, sosiaalisesta interaktionismista. Meadin mukaan oppimisprosessissa oleellista on vuorovaikutus, kommunikaatio ja vastavuoroinen ymmärtäminen. Näihin ajatuksiin pohjautuu oppimisen ja asioiden merkitysten ymmärtäminen konstruoimalla, rakentamalla tietoa sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Meadin ajatuksista tutkijalle johtui mieleen avustajien näkevän oppimisympäristönä ja tiedonrakentamisen kohtina työhönohjaustilanteet sekä tapaamiset muiden avustajana toimivien kanssa. Tämä johti tutkijan konstruktivistisen oppimiskäsityksen jäljille avustajien ammattitutkinnon toteutusta ajatellen.

Konstruktivistinen oppimiskäsitys näkee oppimisympäristöinä kaikki ihmisen elämän toiminta-alueet, ei siis ainoastaan luokkahuoneessa oppitunnilla tapahtuvan oppimisen. Tutkimushaastattelussa jokainen avustaja näki koulutuksesta

saatavan teoriapuolen tukevan käytännön osaamista. Yksi avustajista piti tärkeänä koulutuksessa psykologian opintojaksoa, jotta osaa toimia erilaisten ihmisten kanssa erilaisissa toimintaympäristöissä.

Tässä tarvitaan sosiaalisia taitoja ja psykologista silmää siks olis hyvä joku psykologian jakso koulutuksessa...Täs tarvii osata toimia koko vammaisen verkoston kanssa ja elää siinä mukana. Avustaja 1.

Vammaiset työnantajat, joilla on perhe(puoliso ja / tai lapsia) toivoivat avustajille koulutusta, neuvontaa ja ohjausta. Yleisimmin vaikeuksia ilmenee perheenjäsenten työnjaossa suhteessa henkilökohtaisen avustajan tehtäviin.(Heinonen & Saraste 2006, 111.)

7 Pohdinta

Avustajien suhtautuminen ammattitutkintoon on myönteinen. Vain yksi avustaja ilmoitti haastattelun ensimmäisissä osioissa, ettei ole kaivannut koulutusta työssä tueksi. Viimeisessä kysymysosiossa kysyttäessä mahdollisista ammattitutkinnon mukanaan tuomista eduista, kaikki haastatellut avustajat kuitenkin näkivät tutkinnon tuovan lisäarvoa sekä yksittäiselle henkilökohtaiselle avustajalle että koko henkilökohtaisten avustajien ammattikunnalle. Syynä avustajan kielteiseen vastaukseen aluksi, kysyttäessä koulutukseen suhtautumista, saattoi olla haastattelutilanteen mukanaan tuoma jännitys tai tutkijan epäselvä ilmaisu siitä, mitä koulutuksella tarkoitettiin.

Henkilökohtaisen avustajan osaamisvaatimuksista kysyttäessä oli tiettyjä asioita, jotka kaikki avustajat mainitsivat tärkeäksi osaamiseksi avustajan työssä. Näitä olivat esimerkiksi kotitaloustaidot. Siirtotekniikoiden taitamista piti neljä avustajaa tärkeänä. Toisaalta toiset puhuivat taas työergonomiasta, joten on syytä olettaa tässä tarkoitettavan samaa asiaa. Kolme haastatelluista vastasi vammojen eri piirteiden tuntemuksen tärkeäksi osaamiseksi. Vain yksi avustaja mainitsi palvelujärjestelmän ja tiedon hankinnan tämän suhteen tärkeäksi avustajan osaamisesta puhuttaessa. Luultavaa on, että kaikki avustajat pitävät vammaisuuden tuntemista ja palvelujen hallitsemista tärkeänä avustajan työ-

sä. Kolmen haastatellun avustajan työsuhde oli kestänyt alle vuoden, joten on oletettavaa, että kaikkea avustajan työhön liittyvää ei todennäköisesti ole vielä tullut ajatelleeksi. Tämän takia mahdollisesti vammaisuuden piirteiden mainitseminen ei ollut osaamistarpeiden listalla. Haastateltava on saattanut mainita avustajien osaamisvaatimuksena sellaisen asian, jonka kanssa on esimerkiksi haastattelua edeltävänä päivänä joutunut tekemisiin. Vaikkapa vammaisille suunnattujen palvelujen selvittäminen.

Kappaleessa 5.2 *Aineiston hankinta*, tuodaan esille haastattelututkimuksen luotettavuuden riski, joka tämän tyyppisessä tutkimuksessa liittyy enimmäkseen tutkijan ja tutkimukseen osallistuvan väliseen vuorovaikutukseen. Haastattelut oli sovittu etukäteen, jotkut jopa viikkoa aiemmin. Haastatteluhetkellä molemmat, sekä haastateltava että haastattelija, olivat omissa kodeissaan. Muutaman kerran erään haastattelun aikana saattoi havaita haastateltavan puhuvan jollekulle paikalla olevalle, todennäköisesti perheenjäsenelleen. Siinä ei toki ole mitään tuomittavaa. Välillä vain hiukan haastattelun intensiteetti häiriintyi, mutta tämä ei ollut esteenä haastattelun onnistumiselle. Tutkijan näkökulmasta haastattelu saatiin jatkumaan luontevasti ja kysymys, joka jäi tämän ”sivuun puhumisen” alle, toistettiin ja näin jokainen kysymys sai ansaitsemansa huomion.

Henkilökohtaisten avustajien ammattitutkinnon suunnittelemisen aloittaneella HAKAT-ryhmällä on yhteneväiset ajatukset tutkinnon toteutuksesta avustajien kanssa. Molempien, niin työryhmän kuin henkilökohtaisten avustajien, ajatukset tutkinnolla saavutettavien hyötyjenkin suhteen on samansuuntaiset. Niin ikään kouluttamattomassa ammattikunnassa molemmat tahot näkevät samat sudenkuopat; palkkaus, lyhyet työsuhteet, koko ammattikunnan ammatillista hajanaisuutta sekä ammatti-identiteetin puutetta. HAJ-projektin loppuraportti vuodelta 2006 kertoi vammaisten työnantajienkin toiveesta saada koulutusta henkilökohtaisille avustajille.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli lähteä ruohonjuuritasolta eli henkilökohtaisten avustajien näkökulmasta selvittämään ammattitutkinnon tarpeellisuutta, toteutusta ja rakennetta sekä avustajan osaamisvaatimuksia. Kiistaton tosiasia on, että henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinnolle on selkeä tilaus. Jatko-

tutkimuksessa voisi kartoittaa ammattitutkinnolla saavutettuja etuja henkilökohtaisille avustajille sekä avustajille ammattiryhmänä.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Cohen, L.; Manion, L. & Morrison, K. 2001. Research Methods in Education. New York. USA: Routledge Falmer.

Eteläpelto, A. & Onnismaa, J.(toim.) 2006. Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja.

Gröhn, T. & Jussila, J. 1992. Laadullisia lähestymistapoja koulutuksen tutkimuksessa. Helsinki: Yliopistopaino.

Heinonen, M. & Saraste, H. 2006. Tahtoa, todellisuutta ja toiveita- suuri kertomus henkilökohtaisesta avusta. HAJ- projekti. Helsinki: Kynnys ry

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Kajander- Ekström, A. 2010. Tyyne Hakolahti jaksaa auttaa/ Uusia avustajia vammaisille tarvitaan jatkuvasti. Salon Seudun Sanomat 12.1.2010.

Kauppila, R.A. 2003. Opi ja opeta tehokkaasti. Jyväskylä: PS- kustannus .

Kenola, J.; Marttila, M.; Nykänen, E. & Voima, K. 2001. Matkalla- kasvu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiseksi. Opetushallitus.

Kokkinen, A.; Rantanen- Väntsi, L & Tuomola, A. 2008. Aikuisen oppijan kirja.Helsinki: Kirjapaja.

Oppisopimuskoulutus-kansio 2010, lähihoitaja 120 ov. Länsi- uudenmaan oppisopimustoimisto.

Pohjonen, P. 2004. Työssäoppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus

Rauste- Von Wright, M.; Wright, J.; Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.

Rauste- Von Wright, M. 1997. Opettaja tienhaarassa- konstruktivismia käytännössä. Jyväskylä: Atena.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vainio, R. 2008. Vammaisille tulossa laajat oikeudet henkilökohtaiseen apuun. Helsingin Sanomat 18.8.2008.

Sähköiset lähteet:

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 26.10.2010. www.fsd.uta.fi > MOTV > kvaliMOTViin > osio 6 > luku 6.3 > luku 6.3.2

Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.10.2010. <http://openetti.aokk.fi>> sisu> työelämäosaaminen.pdf.

Kunnat.net. Viitattu 30.8.2010. www.kunnat.net > lakiasiat > sosiaali- ja terveydenhuollon lakiasiat > artikkeleita, julkaisuja ja ohjeita > luettelo eräistä yksilön subjektiivisista oikeuksista ja niihin verrattavista etuuksista kuntien hyvinvointipalveluissa.

Laki ammatillisen koulutuksen järjestämisestä 21.8.1998/630. www.finlex.fi > lainsäädäntö > ajantasainen lainsäädäntö > 1998 > 21.8.1998/630

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631. www.finlex.fi > lainsäädäntö > ajantasainen lainsäädäntö > 1998 > 9.12.2005/1013

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380. www.finlex.fi> lainsäädäntö > ajantasainen lainsäädäntö > 1987 > 19.12.2008/981

Opetushallitus. Viitattu 16.11.2010. www.oph.fi > säädökset ja ohjeet > opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet > ammatilliset perustutkinnot > sosiaali-, terveystyö-, ja liikunta-ala > sosiaali- ja terveystyön perustutkinnon perusteet

Sähköpostit, henkilökohtaiset tiedonannot ja palaverimuistiot

Ahonen, P. 2010, ensimmäisen vuoden lähihoitaja opiskelija, oppisopimuskoulutus. Haastattelu 19.11.2010. Ryhmäkoti Helminraitti.

Haapala, M. 2009, sosiaali- ja terveystyön koulutuslavastava/Uudenkaupungin ammattiopisto Novida. Sähköposti 11.11.2009.

Hahtola, M. 2008, VTM, lehtori, psykologi, työnohjaaja. Hakat- työryhmän kokoontuminen 31.10.2008. Turun ammattikorkeakoulu, Ruiskatu, lokakuu 2008.

Kokkonen, M. 2008, opetusneuvos/ OPH. Hakat- työryhmän kokoontuminen 31.10.2008. Turun ammattikorkeakoulu, Ruiskatu, lokakuu 2008.

Haastattelulomake

I

1. Kuinka kauan olet toiminut henkilökohtaisena avustajana?
2. Oletko ollut kokopäivätyössä vai osa-aikatyössä avustajana?
3. Mikä on koulutustaustasi?
4. Mitä työtä teit ennen avustajaksi ryhtymistä?
5. Oletko joskus kaivannut koulutusta/kurssitusta työsi tueksi? Minkä tyyppistä koulutusta / kurssitusta?

II

1. Tiedätkö vammaispalvelulain uudistuksesta?
2. Tiedätkö miten vammaispalvelulaki on muuttunut?
3. Oletko ollut koulutuksessa, jonka aiheena on ollut vammaispalvelulakiuudistus? Missä?
4. Ajatteletko lakimuutoksella olevan vaikutusta omaan työhösi?
5. Millä tavalla ajattelet lakimuutoksen vaikuttavan työhösi?

III

1. Tiedätkö suunnitteilla olevasta henkilökohtaisen avustajan ammattitutkinnosta?
2. Mitä osaamista pidät tärkeänä avustajan työssä?
3. Mitä osa-alueita koulutuksen tulisi sisältää?
 - a) lääkehuolto ja hoidollisuus (katetrointi jne.)
 - b) asiointitaidot
 - c) kotitaloustaidot

d) jotain muita, mitä?

4. Miten itse ajattelisit hyötyväsi ammattitutkinnosta?

5. Mitä etua voisit ajatella koulutuksesta olevan koko avustajien ammattikunnalle?

6. Millä tavalla koulutus mielestäsi olisi hyvä toteuttaa (esim. oppisopimus, lähiopiskelu jne.)?